

Sag T-174/00

Biret International SA mod Rådet for Den Europæiske Union

»Stoffer med hormonal virkning — direktiv 88/146/EØF —
erstatningssøgsmål — forældelse«

Rettens dom (Første Afdeling) af 11. januar 2002 II- 21

Sammendrag af dom

1. *Retspleje — stævning — formkrav — fastlæggelse af søgsmålets genstand — kort fremstilling af søgsmålsgrundene — påstand om betaling af erstatning for skade forvoldt af en fællesskabsinstitution*
[EF-statutten for Domstolen, art. 19 og 46; Rettens procesreglement, art. 44, stk. 1, litra c)]
2. *Erstatningssøgsmål — sagsgenstand — krav om erstatning for et tab, som Fællesskabet er ansvarligt for — Fællesskabets retsinstansers enekompetence*
(EF-traktaten, art. 215, stk. 2 (nu art. 288, stk. 2, EF))

3. *Erstatningssøgsmål — forældelsesfrist — begyndelsestidspunkt — relevant dato (EF-traktaten, art. 215, stk. 2 (nu art. 288, stk. 2, EF); EF-statutten for Domstolen, art. 43 og 46)*
4. *Fællesskabsret — principper — berettiget forventning — direktiv om forbud mod anvendelse af visse stoffer med hormonal virkning inden for husdyravl — tilsidesættelse — foreligger ikke (Rådets direktiv 88/146)*
5. *Internationale aftaler — overenskomsten om oprettelse af Verdenshandelsorganisationen — GATT 1994 — direkte virkning — ingen — ikke muligt at anfægte gyldigheden af en fællesskabsretsakt eller begrunde et erstatningssøgsmål under henvisning til aftalerne inden for WTO — undtagelser — fællesskabsretsakt, hvis formål er at gennemføre disse aftaler, og som udtrykkeligt og præcist henviser til dem (Den almindelige overenskomst om told og udenrigshandel fra 1994)*

1. I medfør af artikel 19 i statutten for Domstolen, der finder tilsvarende anvendelse på rettergangsmåden ved Retten i medfør af statuttens artikel 46, og artikel 44, stk. 1, litra c), i Rettens procesreglement skal stævningen angive søgsmålets genstand og en kort fremstilling af søgsmålsgrundene. Denne angivelse skal være tilstrækkeligt klar og præcis til, at sagsøgte kan forberede sit forsvar, og at Retten kan træffe afgørelse i sagen, i givet fald uden andre oplysninger. Af hensyn til retssikkerheden og en god retspleje skal de væsentligste faktiske og retlige elementer, hvorpå søgsmålet støttes, fremgå, som et mindstekrav i kort form, men på sammenhængende og forståelig måde, af selve stævningens tekst, for at en sag kan antages til realitetsbehandling. For at opfylde disse krav skal en stævning, hvori der nedlægges påstand om betaling af erstatning for skade forvoldt af en fællesskabsinstitution, indeholde de elementer, der gør det muligt at identificere den adfærd, som

sagsøgeren bebrejder institutionen, grundene til, at han antager, at der består en årsagsforbindelse mellem denne adfærd og det tab, han hævder at have lidt, samt karakteren og størrelsen af dette tab.

(jf. præmis 31)

2. Når den culpøse adfærd inden for rammerne af et erstatningssøgsmål ikke er udvist af et nationalt organ, men af en fællesskabsinstitution, må de tab, som eventuelt kunne følge af, at de nationale myndigheder, der ikke rådede over nogen skønsmargin, har gennemført fællesskabsbestemmelserne, tilregnes Fællesskabet. Da Fællesskabets retsinstanser i medfør af traktatens artikel 215 (nu artikel 288 EF) har enekompetence til at behandle

sager om erstatning for et sådant tab, kan nationale retsmidler ipso facto ikke sikre borgere, der mener at have lidt skade som følge af fællesskabsinstitutionernes retsakter, en effektiv beskyttelse af deres rettigheder.

uden at påvirke de rettigheder, der er opstået under senere perioder.

(jf. præmis 38 og 41)

(jf. præmis 33 og 34)

3. Forældelsesfristen, som gælder for krav mod Fællesskabet, der støttes på ansvar uden for kontraktforhold, og som er fastsat i artikel 43 i statuten for Domstolen, der finder tilsvarende anvendelse på rettergangsmåden ved Retten i medfør af statuttens artikel 46, kan ikke begynde at løbe, før alle de betingelser, som er en forudsætning for erstatningspligten, er opfyldt, og i tilfælde, hvor erstatningsansvaret skyldes en generel retsakt, navnlig ikke før retsaktens skadevoldende følger har vist sig.

4. Direktiv 88/146 om forbud mod anvendelse af visse stoffer med hormonal virkning inden for husdyravl har ikke tilsidesat den berettigede forventning hos de erhvervsdrivende, som var berørt af forbuddet mod at anvende hormoner. Når der henses til de divergerende opfattelser, der var gjort gældende, kunne de erhvervsdrivende nemlig ikke med føje forvente, at et forbud mod at indgive de pågældende stoffer i dyr udelukkende kunne baseres på videnskabelige oplysninger.

Når tabet ikke er forårsaget øjeblikkeligt, men er opstået dagligt over en vis periode som følge af opretholdelsen af en ulovlig retsakt, gælder forældelsen efter artikel 43 i Domstolens statut i forhold til datoen for afbrydelsen af forældelsen den periode, der ligger mere end fem år forud for denne dato,

En eventuel manglende anvendelse af direktiv 88/146 i medlemsstaterne kan ikke sidestilles med en adfærd fra Rådets side, der kan have givet anledning til en berettiget forventning hos de erhvervsdrivende. En sådan manglende anvendelse ville desuden have været klart i strid med medlemsstaternes forpligtelser i henhold til traktaten og særligt de forpligtelser, der var pålagt dem i direktivet. Ingen kan have en berettiget forventning om opretholdelsen af en ulovlig situation og følgelig heller ikke basere en sådan forventning

på en eventuel passivitet fra medlemsstaternes side ved gennemførelsen og den faktiske anvendelse af et rådsdirektiv.

Endelig kan de erhvervsdrivende ikke have nogen berettiget forventning om opretholdelsen af en bestående situation, som fællesskabsinstitutionerne kan ændre inden for rammerne af deres skøn. Det følger så meget desto mere heraf, at de erhvervsdrivende ikke har grundlag for en berettiget forventning om en fremtidig og hypotetisk ændring af lovgivningen særligt inden for et område som den fælles landbrugspolitik, hvor enhver lovændring som følge af dens potentielle virkninger for den offentlige sundhed afhænger af en uforudsigelig udvikling i den videnskabelige viden og af komplicerede vurderinger, der skal foretages af lovgiver.

(jf. præmis 50, 54 og 55)

5. Efter deres karakter og opbygning udgør WTO-aftalen og dens bilag — lige så lidt som GATT-bestemmelserne fra 1947 — principielt ikke regler, hvis overholdelse i fællesskabsinstitu-

tionernes retsakter er genstand for efterprøvelse ved Domstolen og Retten i medfør af traktatens artikel 173, stk. 1 (efter ændring nu artikel 230, stk. 1, EF). De skaber efter deres karakter ingen rettigheder for borgerne, som disse kan påberåbe sig ved domstolene, og deres eventuelle tilsidesættelse kan ikke pådrage Fællesskabet ansvar uden for kontraktforhold. Det er kun såfremt Fællesskabet har ønsket at opfylde en særlig inden for rammerne af WTO påtaget forpligtelse, eller når den pågældende fællesskabsretsakt udtrykkeligt henviser til bestemte bestemmelser i WTO-aftalerne, at det tilkommer Fællesskabets retsinstanser at prøve den pågældende fællesskabsretsakts lovlighed efter WTO-bestemmelserne. Da direktiv 81/602 og 88/146 om forbud mod anvendelse af visse stoffer med hormonal virkning inden for husdyravl blev vedtaget, flere år før aftalen om anvendelsen af sundheds- og plantesundhedsforanstaltninger — der er en af WTO-aftalerne — trådte i kraft, kan de logisk hverken opfylde en særlig inden for rammerne af denne aftale påtaget forpligtelse eller udtrykkeligt henvise til nogle af aftalens bestemmelser.

(jf. præmis 61, 63 og 64)